

Een Enterse jongen in oorlogstijd (I)

Het Platform Herinnering WOII heeft het jaar 2018 uitgeroepen tot 'Jaar van het Verzet'. In dit kader presenteert Enters Erfgoed tot de bevrijdingstijd (5 mei) een serie verhalen. Dat deze reeks verhalen is opgebouwd rond Hendrik Velten, betekent niet dat we andere leden van de Enterse verzetsgroep(en) minder belangrijk vinden.

Hendrik Velten (Hendrik van Bax) was de oudste zoon van Egbert Jan Velten en Johanna Berendina Morsink. Hij was geboren op 24 december 1919. In de lichte 1939 werd hij opgeroepen voor militaire dienst en werd na de opleiding ingedeeld bij het negentiende regiment Infanterie. Toen in augustus 1939 de algemene mobilisatie werd afgekondigd was Hendrik al onder de wapenen. In het voorjaar van 1940 werd de situatie steeds dreigender. Hendrik diende bij het negentiende Grensbataljon. Dit bataljon werd in april 1940 omgevormd tot het vierde bataljon van het vijftiende regiment Infanterie en was gelegerd in Woudenberg. Op 10 mei 1940, de eerste oorlogsdag, werd het vierde bataljon overgebracht naar Rotterdam. Met vrachtauto's werden ze via Gouda naar Rotterdam overgebracht. Hier kwamen ze op de Veemarkt aan. Ze werden herhaaldelijk aangevallen door Duitse vliegtuigen. Ze rukten op tot de Maas en vuurden op Duitsers die met bootjes de Maas trachtten over te steken. 's Avonds werd het bataljon teruggetrokken achter het Schiekanaal.

Op 11 mei hadden zich al Duitsers genesteld in de huizen aan de overkant van de Schie. Samen met een afdeling mariniers werden op 11 tot en met 13 mei zuiveringen uitgevoerd, waarbij enige militairen sneuvelden of gewond raakten.

Op 14 mei, midden op de dag, begon het bombardement op Rotterdam. De compagnie van Velten lag net buiten de bombardementszone. Er volgde een dag van verwarring over het neerleggen van de wapens. Op 15 mei was het duidelijk. Nederland had gecapituleerd. Op 16 mei zag Velten zich kans een briefkaart naar huis te sturen dat hij in goede gezondheid verkeerde. Bij Velten thuis wisten ze niet eens dat hij in Rotterdam was en ze waren ontzettend opgelucht dat hun zoon nog in leven was.

Het onderdeel van Velten raakte niet in krijgsgevangenschap. Op 26 mei 1940 werd door de Commandant van het vierde bataljon van het vijftiende regiment Infanterie, de Res. Majoor Jansen, groot verlof verleend aan Velten. Hendrik keerde terug in Enter en ging weer in de bakkerij werken. In juni 1940 kwam het brood en de bloem al op de bon. Alle Nederlanders hadden in 1939 al een distributiestamkaart ontvangen. Deze distributie vergde veel administratie van de bakker of kruidenier.

Begin april 1941 gebeurde er iets waardoor de Enternaren te maken kregen met maatregelen van de Duitse bezetter. Trouwens dat had niet alleen gevolgen voor Enter. In de nacht van 5 op 6 april 1941 werd een telefoonkabel, door de Duitsers aangelegd langs de Rijksweg Almelo-Wierden-Nijverdal, op meerdere plaatsen vernield. De Duitsers reageerden woedend en de burgemeester van Wierden J.C. van den Berg moest overal een affiche ophangen waarin vijfduizend gulden beloning werd uitgeloofd voor de opsporing van de daders. In mei 1941 werd de 'Kabelwacht' ingevoerd. Alle mannelijke inwoners van de gemeente Wierden boven de 25 jaar werden ingedeeld in een schema van dag en nacht, waarin ze vier uur lang een stuk telefoonkabel langs de weg Wierden-Nijverdal moesten bewaken.

In de volgende aflevering duiden we hoe zich geleidelijk een mate van verzet ontwikkelde, die grotere risico's met zich meebracht.

Johan Altena

Dit vrachtwagentje van Frits Morsink (rechts met hoed) werd gebruikt om mannen die Kabelwacht hadden te brengen en op te halen. De Duitsers wisten niet dat de letters OZO, die erbij geschreven waren, 'Oranje Zal Overwinnen' betekende.